

Projekt

Wkład Copa-Cogeca w ocenę oznaczeń geograficznych i gwarantowanej tradycyjnej specjalności chronionych w UE

Copa i Cogeca z radością przyjęły ocenę oznaczeń geograficznych i gwarantowanej tradycyjnej specjalności chronionych w UE, którą niedawno rozpoczęła Komisja Europejska.

Oznaczenia geograficzne (OG) przyczyniają się do ochrony i rozwoju społeczności wiejskich za pośrednictwem tradycji, historii i smaku. Stanowią również ważne narzędzie dla eksportu wysokiej jakości produktów. Rzeczywiście obecne systemy promują różnorodność, bogactwo i niepowtarzalność produkcji rolnej w UE, a jednocześnie pokazują je w jak najlepszym świetle. Aby promować unijny system OG i nadal zachęcać nowych wnioskodawców, trzeba zapewnić jasność, by przedsiębiorstwa mogły planować na przyszłość. **Każda polityka jakości musi pomagać lepiej rozprowadzać wartość dodaną w łańcuchu żywnościowym, przyczyniać się do rozwoju lokalnego i zwiększania zaufania konsumentów.**

Skuteczność

Ramy prawne dotyczące OG i GTS dla produktów rolnych, środków spożywczych, napojów spirytusowych, win i aromatyzowanych produktów winiarskich okazały się korzystne dla producentów pierwotnych i konsumentów. Pozwalają rolnikom i spółdzielniom rolniczym na promowanie ich kultury, tradycji i lokalnych technik, waloryzując odmiany typowe dla ich terytorium. Takie programy nie są jedynymi dostępnymi narzędziami służącymi do różnicowania produktów pierwotnych na rynku, ale należą do najważniejszych, które pomagają poprawić ich konkurencyjność i rentowność. Uznanie ich przez konsumentów przekłada się na wyższe ceny i lepsze dochody dla społeczności wiejskich i producentów pierwotnych, co waloryzuje historię i reputację OG i GTS. Na przykład winnica produkująca wino posiadające oznaczenie geograficzne może stać się również ważną atrakcją turystyczną, tworząc bezpośrednią więź między producentami a konsumentami. Rzeczywiście wyliczono, że w 2017 r. wartość sprzedaży produktów i napojów rolno-spożywczych z nazwami chronionymi przez Unię Europejską wyniosła 74,76 mld € w przypadku OG oraz 2,3 mld € w przypadku GTS. Średnia wartość premii¹ dla wina wynosiła 2,85, dla napojów spirytusowych 2,52, a dla produktów rolniczych i artykułów spożywczych 1,5².

Powiązania między żywnością a dziedzictwem kulturowym zasługują na uznanie i waloryzację. OG i GTS zapewniają przewagę konkurencyjną i przyczyniają się do różnicowania produktów na zglobalizowanym rynku. W dobie kryzysu okazało się, że oznaczenia te sprawdzają się w

¹ Jeśli średnia wartość premii wynosi 2, oznacza to, że za dany produkt z oznaczeniem geograficznym uzyskano dwa razy wyższą cenę, niż za tę samą ilość analogicznego produktu, który nie posiada oznaczenia geograficznego.

² [Badania nad wartością gospodarczą unijnych programów jakości, oznaczeń geograficznych \(OG\) i gwarantowanych tradycyjnych specjalności \(GTS\).](#)

warunkach silnej konkurencji i załamania cenowego. Specyfikacje i logo związane z unijnymi systemami zapewniania jakości nie są jednak od razu zrozumiałe dla konsumentów i dlatego powinny być wyraźniej wyodrębnione; rolnicy i spółdzielnie rolnicze muszą inwestować w dodatkowe środki w celu wyjaśnienia nabywcom specyfiki ich OG i GTS. Sugerujemy umieszczenie objaśnienia obok lub w ramach logo OG i GTS, np. „chronione przez UE”, „chronione przez prawo UE” lub tym podobne. Konsumenti mogą nie być świadomi istnienia systemu OG samego w sobie, jednak w przypadku pewnych konkretnych produktów świadomość ta jest większa. Godny uwagi wyjątek stanowi jednak sektor wina, ponieważ około 65 % wina produkowanego w Europie jest chronione w ramach systemu oznaczeń geograficznych³, co powoduje, że konsumenci w UE mają większą świadomość i bardziej doceniają ten system.

Wreszcie, OG i GTS krajów trzecich mogą korzystać z uznania w ramach systemów jakości UE jedynie w przypadku znanych produktów (np. kawy kolumbijskiej, meksykańskiej tequili), ale w zdecydowanej większości przypadków konsumenci europejscy nie są świadomi istnienia OG i GTS spoza UE. Systemy jakości są zazwyczaj lepiej waloryzowane i znane w danym kraju trzecim, w którym objęte nimi produkty są wytwarzane. Niemniej jednak Unia Europejska powinna pełnić funkcję promowania takich programów, które stanowią dźwignię dla rozwoju tym bardziej, że są one uznawane również przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

Skuteczność

Zaobserwowaliśmy znaczące różnice w kosztach związanych ze stosowaniem OG i GTS w stosunku do korzyści uzyskiwanych przez producentów pierwotnych. Zależą one od ilości produktów, udziałów w rynku i liczby producentów, a także w szczególności od systemów akredytacji wdrażanych przez krajowe jednostki akredytujące i kontroli przeprowadzanych przez organy krajowe w celu zwalczania oszustw dotyczących żywności.

Widzimy jednak możliwości poprawy prawodawstwa UE w zakresie systemów jakości, ponieważ ramy wspólnej polityki rolnej (WPR) są obecnie poddawane ocenie. Copa i Cogeca cieszą z pewnego stopnia **uproszczenia**, jeśli jest ono korzystne dla producentów, zwłaszcza w odniesieniu do procedur administracyjnych. Na przykład, pochwalamy **harmonizację procedury rozpatrywania wniosków** (termin sześciu miesięcy). Jesteśmy przekonani, że zastosowanie tego samego systemu do wszystkich produktów mogłoby przyspieszyć ten proces. To samo dotyczy procedury sprzeciwu. Naszym zdaniem ten sam termin powinien obowiązywać w przypadku wszystkich produktów rolnych. Ogólnie rzecz biorąc, Copa i Cogeca są przekonane o konieczności przeprowadzenia przeglądu tych wszystkich procedur administracyjnych na szczeblu UE i krajowym, aby ocenić możliwość stworzenia jednej procedury rejestracji na szczeblu unijnym, która byłaby wydajniejsza. Ponadto popieramy też propozycję umożliwiającą wyrażenie **zgody** milczącej przez Komisję **odnośnie zmiany w specyfikacji**. Jeśli nie podważają one podstaw danej nazwy, należy umożliwić ich natychmiastowe wejście w życie, na odpowiedzialność władz krajowych odpowiedzialnych za interpretację i realizację przepisów wspólnotowych. Następnie, w przypadku braku sprzeciwu na szczeblu wspólnotowym, specyfikację należy uznać za ważną, chyba że Komisja wykaże jej niespójności z prawem wspólnotowym po złożeniu skargi lub nie. Z drugiej strony ważne jest zachowanie **szczególnych cech charakterystycznych każdego sektora**. Reguły pochodzenia produktów rolnych i ich cechy jakościowe, które są aktualnie określone na podstawie cech i specyfikacji każdego sektora, mają ogromne znaczenie. Podobnie nieodzowną kwestią jest zapobieganie **przywłaszczaniu nazw zarówno na szczeblu europejskim jak i międzynarodowym**. Należy więc koniecznie wzmocnić ochronę zarejestrowanych nazw przed fałszywymi i wprowadzającymi w błąd praktykami oraz wszelkim niewłaściwym stosowaniem, imitacją lub przywołaniem. Dlatego też, w świetle niedawnych trendów sprzedaży towarów, w tym również wzrostu znaczenia handlu elektronicznego, z zadowoleniem podchodzimy do rozszerzenia ochrony na towary w transzycie i towary sprzedawane w internecie.

³ <http://efow.eu/wp-content/uploads/2017/11/ISMEA-report.pdf>

Znaczenie

Copa i Cogeca ponownie wyrażają swoje poparcie dla europejskich systemów OG i GTS. W rzeczy samej, biorąc pod uwagę rosnącą liczbę rejestracji, wyraźnie widać, że producenci korzystają z takiej ochrony i uznania. Jednakże w celu promowania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i gastronomicznego określonych obszarów wiejskich, niektóre instrumenty (np. konkretne środki przewidziane w programach rozwoju obszarów wiejskich) mogą okazać się mniej zbiurokratyzowane i bliższe ludności regionalnej niż narzędzia europejskie. Jeśli chodzi o zrównoważenie środowiskowe, system jakości powinien być oceniany głównie na podstawie wartości dodanej, jaką wnosi do produktów regionalnych.

Spójność

Chociaż z prawnego i administracyjnego punktu widzenia włączenie GTS do prawodawstwa dotyczącego jakości jest spójne, logo i terminologia OG i GTS powinny być bardziej zrozumiałe. Oznaczenia geograficzne (ChNP i ChOG) odnoszą się głównie do pochodzenia, jednak konsumenci nie rozumieją w pełni wartości GTS w stosunku do swoich oczekiwań. Copa i Cogeca uważają, że utrzymanie różnych cech charakterystycznych ChNP i ChOG jest konieczne, ponieważ reprezentują one różne powiązania między produktami a ich terytorium.

OG i znaki towarowe Unii Europejskiej (EUTM) korzystają z tego samego poziomu ochrony formalnej, pomimo różnych podstaw prawnych, ale w porównaniu z EUTM sektor publiczny nie zapewnia dostatecznej ochrony OG. Konsorcja i stowarzyszenia muszą bowiem inwestować własne środki, aby zagwarantować minimalny poziom zabezpieczenia porównywalny z tym, jaki władze publiczne gwarantują w przypadku EUTM. Organy publiczne powinny wzmocnić ochronę OG poprzez prowadzenie większej liczby kontroli zharmonizowanych na poziomie UE. Znaki towarowe zawierające określenia OG powinny być zakazane. Systemy znaków towarowych nie mogą zastąpić systemu OG, ponieważ zakres ochrony OG jest znacznie szerszy i bardziej rygorystyczny oraz jest dostosowany do potrzeb producentów wytwarzających produkty wysokiej jakości. System OG mógłby być lepiej promowany wśród rolników i ich spółdzielni w państwach członkowskich, w których nie jest on jeszcze powszechnie stosowany.

W państwach członkowskich systemy jakości UE współistnieją z systemami **krajowymi i regionalnymi**. Chociaż mają one podobne wymagania (np. dotyczące pochodzenia), krajowe i regionalne systemy jakości zawierają dalsze elementy, np. normy dotyczące dobrostanu zwierząt lub ochrony środowiska, które są lepiej dostosowane do obecnych wymagań konsumentów. Ponadto obciążenia administracyjne związane ze stosowaniem systemów krajowych i regionalnych są dużo mniejsze niż w przypadku systemów jakości UE. Nie widzimy jednak potrzeby wprowadzania dodatkowych kryteriów (np. zrównoważoności) do oznaczeń geograficznych. Nowe, dodatkowe kryteria powinny być dodawane tylko wtedy, gdy producenci żądają tego w oparciu o specyfikę ich produkcji. W przypadku produktów charakteryzujących się ograniczonym znaczeniem rynkowym i niewielką liczebnością, systemy regionalne i ich logo są nie tylko prostsze i tańsze, ale również łatwiej rozpoznawalne przez lokalnego konsumenta ze względu na bezpośrednią lokalną interakcję.

OG i GTS stanowią istotną wartość dodaną dla regionalnych producentów surowców i przetwórców, dlatego też systemy takie stanowią niezbędne uzupełnienie innych instrumentów WPR. Uznanie konsumentów i wyższe ceny uzyskiwane przez producentów pierwotnych stanowią kluczowe elementy systemów OG i GTS, które sprzyjają wytwarzaniu mniejszej ilości wysokiej jakości produktów o wyższej wartości ekonomicznej.

Wreszcie, jeśli chodzi o spójność OG i GTS z innymi politykami, Copa i Cogeca nie są świadome żadnych konfliktów z pakietem legislacyjnym dotyczącym bezpieczeństwa żywności, ponieważ podejście oparte na analizie ryzyka stosowane w Unii Europejskiej (tj. oddzielenie oceny ryzyka, zarządzania ryzykiem i informowania o ryzyku) nie jest sprzeczne z polityką jakości. Faktycznie, normy bezpieczeństwa UE są chwalone na arenie międzynarodowej i wykorzystywane jako podstawa polityki i prawodawstwa wielu państw trzecich. **Żadna inna polityka nie powinna i nie może naruszyć unijnych norm bezpieczeństwa żywności.**

Warto zauważyć, że OG i GTS mogą przyczynić się do podniesienia norm zdrowotnych w Europie, gdyż promując spożywanie wysokiej jakości produktów sprawiają, że obywatele UE

coraz bardziej się interesują i zwracają coraz większą uwagę na związek między odżywianiem a zdrowiem. Wspierają one w ten sposób walkę z nadwagą i otyłością, które coraz powszechniej występują w Europie i na świecie.

Wartość dodana UE

Copa i Cogeca opowiadają się za zharmonizowanym unijnym systemem OG i GTS, ponieważ w przypadku konfliktu między państwami członkowskimi lub między państwem członkowskim a państwem trzecim, Unia Europejska może zagwarantować bardziej bezstronny i przejrzysty mechanizm kontroli, uznany i cieszący się zaufaniem szerszego grona zainteresowanych stron, w szczególności konsumentów w Europie i poza nią.

Krajowe i regionalne systemy jakości nie potrzebują jednak dodatkowego interfejsu administracyjnego UE. W rzeczywistości producent pierwotny musi dokonać wyboru między ochroną regionalną, krajową lub europejską, biorąc pod uwagę odpowiednie kompromisy, np. stałe koszty składania wniosków i rejestracji w odniesieniu do planowanego obszaru (obszarów) wprowadzenia do obrotu i wywożonych ilości. Oczywiście, im mniejsze są produkowane ilości, tym większy jest wpływ wszelkich kosztów stałych na poziom ochrony, jaki ostatecznie wybierają rolnicy i spółdzielnie rolnicze.

Wnioski i dalsze kroki

OG i GTS stanowią cenną okazję dla rolników i spółdzielni rolniczych do promowania wysokiej jakości produktów spożywczych, wina i napojów spirytusowych powiązanych z lokalnym dziedzictwem kulturowym, tradycją, gastronomią i historią, ożywiając w ten sposób obszary wiejskie i zwiększając rentowność produkcji pierwotnej. Właściciele OG muszą **zatwierdzać dalsze wykorzystanie OG w produktach spożywczych**. Wymaga to specjalnych ram prawnych zapewniających taką ochronę.

Copa i Cogeca z zadowoleniem przyjmują niedawne stworzenie bazy danych eAmbrosia⁴, która jest jednolitą, zharmonizowaną, przyjazną dla użytkownika i spójną bazą danych dostępną dla konsumentów i producentów, zawierającą wszystkie cztery kategorie produktów objętych pakietem legislacyjnym dotyczącym jakości (środki spożywcze, wino, napoje spirytusowe i wina aromatyzowane). Baza danych eAmbrosia może rzeczywiście stanowić podstawę do stworzenia **międzynarodowego rejestru oznaczeń geograficznych** na poziomie światowym.

Pochwalamy również wysiłki i osiągnięcia Komisji Europejskiej mające na celu chronienie oznaczeń geograficznych w **umowach handlowych** z krajami trzecimi, nawet jeśli wciąż nie przyznaje się powszechnej ochrony, a wyniki nie są zadowalające. Promowanie wysokich standardów jakości produktów europejskich ma zasadnicze znaczenie dla wspierania dobrobytu gospodarczego obszarów wiejskich i walki z podróbkami unijnych produktów rolno-spożywczych, które osiągnęły sukces, co nadal powszechnie występuje na całym świecie. W związku z tym **egzekwowanie** przepisów w państwach trzecich przez właściwe organy jest konieczne, aby zagwarantować właściwy poziom ochrony przed imitacjami, zgodnie z obowiązującymi umowami handlowymi. Możliwe jest umieszczanie logo UE na produktach z krajów trzecich, jeśli są one chronione w kraju pochodzenia i jeśli jest to zgodne z zasadą równowagi⁵. Należy jednak podejść do tego ostrożnie, aby chronić konsumentów przed oszukańczymi i wprowadzającymi w błąd praktykami wykorzystującymi uznane europejskie OG. Niezwykle ważne jest, aby UE mogła uzyskać od władz państw trzecich gwarancje dotyczące stworzenia naprawdę skutecznego systemu kontroli w celu uniknięcia oszustw i uspokojenia konsumentów. Ponadto stosowanie logo UE powinno być dozwolone wyłącznie w odniesieniu do produktów objętych umową dwustronną. Komisja i państwa członkowskie muszą również zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie pełnej rozpoznawalności tych produktów dla

⁴ <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/>

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów zapewniania jakości produktów rolnych i środków spożywczych

konsumentów poprzez stosowanie jasnych i niewprowadzających w błąd etykiet, które nie budzą żadnych wątpliwości co do prawdziwego pochodzenia produktu.

Ze względu na fakt, że unijni rolnicy i spółdzielnie rolnicze działają na zglobalizowanym rynku, naszym zdaniem należy wzmocnić ochronę na szczeblu międzynarodowym poprzez zapewnienie **uznawania oznaczeń geograficznych w krajach trzecich**, przy uwzględnieniu zmian zachodzących na rynkach i kwestii handlowych. Niektóre przepisy krajów trzecich nie przewidują współistnienia OG z wcześniej uznanymi znakami towarowymi, chyba że posiadacz znaku towarowego wyrazi na to zgodę. Negocjacje z państwami trzecimi stanowią zatem doskonałą okazję do zajęcia się tą kluczową kwestią i zagwarantowania takiego współistnienia.

Umowa handlowa powinna ustanowić jasne i skuteczne mechanizmy mające na celu zapewnienie **pewności prawa** w odniesieniu do handlu OG oraz zapobieganie przyszłym konfliktom. Ponadto umowa powinna zawierać klauzulę przeglądową dotyczącą rozszerzenia ochrony prawnej zapewnianej przez niniejszą umowę na OG, jeżeli taki wniosek zostanie złożony w przyszłości. Istotne jest, aby zapobiec sytuacji, w której znaki towarowe w krajach trzecich będą mogły przywoływać lub wykorzystywać uznane nazwy OG, nawet jeśli są one już zarejestrowane. Spowodowałoby to dezorientację konsumentów, zniszczyłoby reputację OG, a tym samym przyniosłoby straty europejskim rolnikom i spółdzielniom rolniczym.

Postrzegamy obecne negocjacje dwustronne jako krok w kierunku uzyskania szerszej ochrony wszystkich OG (w tym produktów innych niż wino) na szczeblu wielostronnym. Dyskusje na temat obowiązkowego rejestru win posiadających OG w ramach negocjacji WTO nadal napotykają na trudności pomimo pozytywnych postępów poczynionych w ramach różnych negocjacji dwustronnych. Komisja powinna skorzystać z możliwości, jakie stwarzają negocjacje z krajami trzecimi, aby zawrzeć w nich odniesienie do wsparcia inicjatywy dotyczącej obowiązkowego rejestru win posiadających OG w ramach porozumienia TRIPS.

Proponujemy otwarcie systemów jakości OG i GTS dla nowych segmentów i kategorii, tj. produktów spożywczych produkowanych w ograniczonych ilościach. Dokonać tego można za pomocą nowego podejścia administracyjnego, które należałoby jeszcze omówić, lub promując istniejącą kategorię „fakultatywnego określenia jakościowego”. Istnieją jednak dwie różne kategorie, które wymagają bardziej szczegółowej uwagi: „*półrolnicze*” OG (np. wełna) i „*nierolnicze*” (np. porcelana, jedwab, ceramika, itp.). Nie popieramy rozszerzenia ochrony prawnej przewidzianej w rozporządzeniu nr 1151/2012 na produkty nierolnicze. Naszym zdaniem ochrona produktów nierolniczych wymaga innych ram prawnych, podczas gdy produkty półrolnicze są już chronione przez obecne ramy prawne.

Jak pokazują wyniki badań, konsumenci często przejawiają brak uznania dla OG i GTS, zrozumienia znaczenia czy wiedzy na ich temat. Dlatego też trzeba zainwestować więcej wysiłków w **kampanie zwiększające świadomość**, by zwaloryzować możliwości wynikające z unijnych programów jakości.

Powołanie specjalnej **agencji europejskiej** stanowi szansę, gdyż ułatwia zarządzanie oznaczeniami geograficznymi i ich ochronę. Taka specjalna agencja musi koniecznie również harmonizować i monitorować wdrażanie oficjalnych kontroli w Unii Europejskiej i krajach trzecich, by chronić wiarygodność i solidność unijnych programów jakości przed oszustwami i przywłaszczaniem sobie nazw.

Kończąc, Copa i Cogeca uważają, że ocena oznaczeń geograficznych (OG) i gwarantowanych tradycyjnych specjalności (GTS) stanowi szansę na otwarcie szerszej debaty w ramach **strategii „od pola do stołu”**⁶, by poruszyć i omówić temat możliwej roli europejskiej polityki jakości w promowaniu zrównoważoności naszych systemów rolno-spożywczych.

⁶ WSTAWIĆ LINK DO STRATEGII „OD POLA DO STOŁU”, KIEDY BĘDZIE JUŻ OPUBLIKOWANA